

وضعیت اکولوژیک جمعیت هوبره (*Chlamydotis undulata*) در ایران

* دکتر جمشید منصوری

** دکتر بهرام حسن‌زاده کیابی

چکیده

هوبره که متعلق به تیره Otididae است، دارای سه زیرگونه می‌باشد. زیرگونه (*Chlamydotis undulata macqueenii*) از پرندگان دیرآشنای دشتهای کویری ایران است. اگرچه مطالعات بسیاری در کشورهای دیگر بر روی این پرنده صورت گرفته ولی برای اولین بار است که مطالعات تحقیقی و پایه‌ای جهت شناخت پراکنندگی این پرنده در سطح ایران انجام شده است. ابتدا پس از مشخص کردن سطح پراکنش این پرنده، ۱۰ استان مهم که بیشترین پراکنش هوبره در آنها دیده شده بود، تعیین گردید. در این ده استان مناطق با اهمیت به تعداد جمعاً ۳۰ منطقه انتخاب گردید و کلیه مطالعات در این مناطق متمرکز شد. وضعیت مناطق از نظر فیزیکی و توپوگرافیکی و موقعیت اکولوژیک، اهمیت و پوشش گیاهی مورد بررسی قرار گرفت و بالاخره تعداد هوبره مشاهده شده در آنها شمارش گردید. برای شمارش از روش Observation point استفاده گردید و تراکم نسبی هوبره در هر زیستگاه تعیین شد. از آنجایی که هدف این تحقیق، شناخت اهمیت زیستگاه‌ها و نقش آنها در حفاظت از هوبره‌ها بود، سعی گردید ویژگیهای اکولوژیکی و مرفولوژیکی زیستگاهها مشخص گردیده و آنها درجه‌بندی و یا رتبه‌بندی شوند. در هر یک از ۳۰ منطقه مورد بحث، علاوه بر معلوماتی که به صورت تجربی و از مطالعات قبلی به دست آمده بود، هر منطقه در دو یا سه نوبت در سال ۱۳۷۹ مورد بررسی قرار گرفت، کلیه اطلاعات مربوطه جمع‌آوری و در برگه‌های مطالعاتی آورده شد. از روی این برگه‌ها جدولی تهیه گردیده که به صورت ماتریس‌هایی (نشان‌دهنده وضعیت زیستگاه) در متن آورده شده‌اند. عوامل تهدید در هر منطقه و درجه ارزشی آنها تعیین گردیده است. با توجه به امتیاز هر عامل، نمایه مطلوبیت هر زیستگاه مشخص شده و در نهایت بهترین زیستگاه‌ها به ترتیب مشخص گردیده‌اند. این درجه‌بندی امکان مقایسه زیستگاهها را با یکدیگر فراهم کرده است. نتیجه این تحقیق نشان داد که در شرایط کنونی، دشت مبارکه و سیاه کوه با نمایه مطلوبیت ۰/۸۴ بهترین شرایط زیستگاهی با حداقل تهدید را برای حفاظت و مدیریت هوبره‌ها دارند، در حالیکه دشت مقام با نمایه مطلوبیت ۰/۵۷ با تهدیدهای جدی روبروست و علیرغم اینکه بعضی ویژگیها را دارد محل مناسبی برای هوبره‌ها نمی‌باشد.

کلمات کلیدی:

هوبره، زیستگاه، درجه‌بندی، پراکنندگی، حفاظت.

تاریخ دریافت: ۸۰/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۸۱/۵/۸

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

** استادیار دانشگاه شهید بهشتی.